ଚନ୍ଦ୍ର ବିହାରୀ ଗୌତମ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ

ବନାମ

ବିହାର ରାଜ୍ୟ

ଏପ୍ରିଲ 15,2002

[ଆର୍. ପି. ସେଠୀ ଏବଂ ଦୋରାଇସ୍ୱାମୀ ରାଜୁ, ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ଦ୍ୱୟ]

ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା, 1860- ଧାରା 149 ସହିତ ଧାରା 303 ଲାଗୁ - ହତ୍ୟା - ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ - ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବନ୍ଧୁକ ଏବଂ ପେଟ୍ରୋଲ ବୋମା ସମେତ ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ - ଯାହା ଫଳରେ ପରିବାରର ଛଅ ଜଣ ସଦସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ - ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତି - ନିମ୍ନ ଅଦାଲତ ଗୁଡ଼ିକ ଦର୍ଶାଇଲେ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବେଆଇନ ସମାବେଶ କରି ସେମାନଙ୍କ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ଅପରାଧ ଘଟାଇଥିଲେ - ଆବେଦନ ଉପରେ ରାୟ ଦିଆଗଲା ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା ବୋଲି ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ପ୍ରମାଣିତ କରିଥିବାରୁ ଧାରା 149 ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗୁ ହେବ - କିନ୍ତୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କୌଣସି ସ୍ପଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିନଥିବାର ର ତଥ୍ୟ ଧାରା 149 କୁ ନିଷ୍କ୍ରିୟ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ପ୍ରମାଣ ଅଧିନିୟମ, 1872- ସମ୍ପୃକ୍ତ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କ କଥନ ଉପରେ ଭରଷା, ଏପରି କଥନ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ।

ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନ, ଅନୁଚ୍ଛେଦ 136 – ଏକମତ ତଥ୍ୟଗତ ନିଷ୍କର୍ଷରେ ସମକାଳୀନ ଫଳାଫଳରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ, ରାୟ ଦିଆଗଲା ଯେ ଯେତେବେଳେ କିଛି ସ୍ପଷ୍ଟ ବେଆଇନ କିମ୍ବା ଅନିୟମିତତା ହୋଇଥାଏ ସେଥି ପାଇଁ କେବଳ ଅସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଅନୁମତିପ୍ରାପ୍ତ ।

ଆବେଦନକାରୀ-ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବନ୍ଧୁକ ଏବଂ ପେଟ୍ରୋଲ ବୋମା ସମେତ ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ଘରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ପରିବାରର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଯେଉଁ କୋଠରୀ ଭିତରେ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଲୁଚି ରହିଥିଲେ ସେହି କୋଠରୀ ଭିତରେ ସେମାନେ ଜୀବନ୍ତ ଦଗ୍ଧ ହୋଇଗଲେ । ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ

ପରିବାର ସହିତ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣଙ୍କ ଶତ୍ରୁତାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସକାଶେ ଏହି ଅପରାଧ ଘଟିଥିଲା । ସୂଚନାଦାତା **300-400** ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ସମେତ **19** ଜଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିଲେ । ଏତଲା ଦାୟାର କରାଗଲା । ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ଆରୋପ ପତ୍ର ଦାଖଲ କଲେ । ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା **302** ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା **309** ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଏଥିରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ଆବେଦନ କରିଥିଲେ**,** ଯାହାର ସମାଧାନ କରାଗଲାଲା । ନିମ୍ନ ଅଦାଲତମାନେ ରାୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବେଆଇନ ସମାବେଶ କରି ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ପରିବାରର ଛଅ ଜଣ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କଲେ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଦାଖଲ କରାଗଲା ।

ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କରେ ହୋଇଥିବା ଆବେଦନରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଯୁକ୍ତି ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା **149**ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଏବଂ ଏକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିଲା ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାରେ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ବିଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏହା ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ ଘଟଣା ଘଟିବା ସମୟରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇନଥିଲା ବରଂ ସେମାନେ କେବଳ ଦର୍ଶକ ଥିଲେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷର ସାକ୍ଷୀମାନେ ସ୍ୱାର୍ଥ ସମ୍ପୃକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ସାକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ନଥିଲେ ଏବଂ ନିମ୍ନ ଅଦାଲତମାନେ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଏବଂ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ପାଇଁ ଭୁଲ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ କଥନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ ।

ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ ଖାରଜ କରି ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ

ରାୟ ଦେଲେ ଯେ : **1.1.**ଏହି ଦାଖଲ ଯେ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆରୋପିତ କରିବାରେ ଏବଂ ଏହାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି**,** ତେଣୁ ଧାରା 149 ଅନୁଯାୟୀ ସେମାନେ ଅପରାଧ ଘଟାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ **,** ଏହା ଆଇନର ସ୍ଥିରୀକୃତ ସ୍ଥିତି ଅନୁଯାୟୀ ଧାରା **149** ଏହି କାରଣରୁ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇ

ପାରିବ ନାହିଁ, ଏଥି ପାଇଁ ଯେ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ସକାଶେ ଦୋଷୀ ହେବେ ।

1.2.ଯଦିଓ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେବଳ ଭୟଭୀତ କରିବା ସକାଶେ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି, ତେବେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ଅଭିଯୋଗକାରୀଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବନ୍ଧୁକ ସମେତ ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ଥିଲେ, ଏବଂ ପେଟ୍ରୋଲ ବୋମା ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ,ତେଣୁ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହରେ ପ୍ରମାଣ କରେ ଯେ ସେମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଆରୋପିତ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାରେ ହତ୍ୟା ହୋଇପାରେ । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ତାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପରେ ହୋଇଥିବା ପରିଣାମୀ କାର୍ଯ୍ୟର, ଧାରା **149** କୁ ଲାଗୁ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଯଥେଷ୍ଟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଧାରା, ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ସମାବେଶର କୌଣସି ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘଟାଯାଇଥିବା ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବେଆଇନ ସମାବେଶ ଗଠନ କରିଥିବା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି, ଯାହାର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ହତ୍ୟା ଏବଂ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ କରିବା ଏବଂ ଉକ୍ତ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ଘରେ ଚଢାଉ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଅପରାଧ ଘଟାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ନିମ୍ନ ଅଦାଲତଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏକ ବେଆଇନ ସମାବେଶ ଗଠନ କରିଥିଲେ, ଯାହାର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସୂଚନାଦାତା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଏବଂ ଉକ୍ତ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ଛଅ ଜଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । ଆବେଦନକାରୀମାନେ, ଅଭିଯୋଗକାରୀମାନଙ୍କ ପରିବାରକୁ ବିନାଶ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କେତେକ ଉଗ୍ରବାଦୀଙ୍କ ସହାୟତା ନେଉଥିଲେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା ।

1.3.ସମସ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବନ୍ଧୁକ ଏବଂ ରାଇଫଲ୍ ପରି ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର ଧରି ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ବୋଲି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରୁଥିବା ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷର ସ୍ଥିର ଏବଂ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା **149**କୁ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ କେବଳ ଏହି ତଥ୍ୟ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସ୍ୱଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ନାହିଁ,

ତେଣୁ ଏହା ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା **149** ଅନୁଯାୟୀ ସେହି ଅଭିଯୋଗକୁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣିତ କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଧରି ନେବା ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

1.4.ଏଠାରେ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀଙ୍କୁ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳ , ସେମାନଙ୍କ ବିବୃତ୍ତିର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାଞ୍ଚ ପରେ, ସଠିକ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ସତ୍ୟବାଦୀ ସାକ୍ଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଘଟଣା ସମୟରେ ସମସ୍ତ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।**କେବଳ** ସାକ୍ଷୀମାନେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କ କଥନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ଏହା କୌଣସି ଆଧାର ନୁହେଁ ।

ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ରାୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ବିହାର ରାଜ୍ୟ, **AIR (1992) SC 483** ଏବଂ *ଉମରାଓ ସିଂହ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଉତ୍ତର* **ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ JT, (2000) 9 SC 588,** ମାମଲାଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଭେଦ ଦର୍ଶାଗଲା ।

ଫତେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ **ରାଜ୍ୟ, AIR (1979) SC 1504** ମାମଲାକୁ ତର୍ଜମା କରାଗଲା ।

2. ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଘଟଣା ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା କେବଳ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ **136** ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବେଦନ ଦ୍ୱାରା ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ଆବେଦନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ପାଇଁ କୌଣସି ଆଧାର ନୁହେଁ । ଯଦିଓ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେବାର ଥିଲା, ତଥାପି ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାରମ୍ବାର ଏହା କୁହାଯାଇଛି ଯେ ପ୍ରମାଣର ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ତର୍ଜମା ଉପରେ ଏକ ମତ ତଥ୍ୟଗତ ନିଷ୍କର୍ଷରେ କୌଣସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାଯିବ ନାହିଁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଆଇନ କିମ୍ବା ପଦ୍ଧତିରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରିଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ଅଦାଲତ ବା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ତାହା ବିକୃତ ଅଟେ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରମାଣର ପୁନଃ ମୂଲ୍ୟାୟନ କିମ୍ବା ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ମତକୁ ବଦଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣର ବିଶ୍ୱସନୀୟତାରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରମାଣିତ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଆଇନର ଭୁଲ ଅନୁମାନ କରାଯାଇଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏକ ନିୟମିତ ଅପିଲୀୟ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନୁହେଁ ଯେଉଁଠାକୁ ଫୌଜଦାରୀ

ମାମଲାରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାୟକୁ ଏହାର ସଠିକତା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ଅଣାଯାଇପାରିବ । ଏହା କେବଳ ବିରଳ କିମ୍ବା ବ୍ୟତିକ୍ରମୀ ମାମଲାରେ ହୁଏ ଯେଉଁଠାରେ କିଛି ସ୍ପଷ୍ଟ ବେଆଇନ କିମ୍ବା ଜଘନ୍ୟ କିମ୍ବା ଗୁରୁତର ଅନିୟମିତତା ଅଛି ଯେ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ତଥ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ।

ଦୁଲି ଚାନ୍ଦ ବନାମ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରଶାସନ **[1975] 4 SCC 469;** *ରମଣୀକଲାଲ ଗୋକଲଦାସ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟ,* **[1976] 1 SCC 6;** *ଶ୍ରୀମତୀ ଦଲବୀର କୌର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ପଞ୍ଜାବ ରାଜ୍ୟ,* **[1976] 4 SCC 158** ଏବଂ *ରମଣଭାଇ ନାରନଭାଇ ପଟେଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟ,* **[2000] 1 SCC 358 ମାମଲାଗୁଡ଼ିକୁ ତର୍ଜମା କରାଗଲା ।**

ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ କ୍ଷେତ୍ରାଧିକାର : ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 1161/1999

ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 517/1997 ସହିତ ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 380 ଏବଂ 525/ 2000 ରେ ପାଟନା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ତାରିଖ 7.5.99 ର ରାୟ ଏବଂ ଆଦେଶରୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଆବେଦନ ।

ଉପସ୍ଥିତ ପକ୍ଷମାନଙ୍କ ତରଫରୁ କେ. ବି. ସିହ୍ନା, କେ. ଏନ୍. ରାୟ, ଜୟନ୍ତ ଭୂଷଣ (ଏସି), ଶିବ କୁମାର ସୁରୀ (ଏସି) ବିବି ସିଂହ ଏବଂ କୁମାର ରାଜେଶ ସିଂହ ।

ନ୍ୟାୟମୂର୍ତ୍ତି ସେଠୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ ପ୍ରଦାନ କରାଗଲା ।

ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 149 ର ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଏବଂ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାରେ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ବିଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଦର୍ଶାଇ, ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ବିଦ୍ୱାନ ଅଧିବକ୍ତା ଯୁକ୍ତି ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଆବେଦନକାରୀ ମନୋଜ କୁମାରଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କୁ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କିମ୍ବା ଦଣ୍ଡିତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ଏହା ଦାଖଲ କରାଯାଇଛି ଯେ ଘଟଣା ଘଟିବା ସମୟରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଘଟଣା ସ୍ଥଳରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଅପରାଧ ପାଇଁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ ସେମାନେ କୌଣସି ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖିଥିବାର ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇନଥିଲେ, କେବଳ ଦର୍ଶକ ଥିଲେ ।କେତେକ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ତରଫରୁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି ଯେ ଅଭିଯୋଜନ

ପକ୍ଷର ସାକ୍ଷୀମାନେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ନୁହଁନ୍ତି ଏବଂ ନିମ୍ନ ଅଦାଲତଗୁଡ଼ିକ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଏବଂ ଦଣ୍ଡ ଦେବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ କଥନ ଉପରେ ଭୁଲ ଭାବରେ ନିର୍ଭର କରିଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରିବାର ତଥ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ଜୁଲାଇ 23,1994 ରେ ପ୍ରାୟ ରତି 2 ଟା ସମୟରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ବନ୍ଧୁକ ପରି ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି 300-400 ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ଅମରପୁର ଗ୍ରାମରେ ଗଣେଶ ସିଂହଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ।ଭୋଳି ସିଂହଙ୍କୁ ଗୁଳି କରି ହତ୍ୟା କରାଗଲା ଏବଂ ନଓଲେଶ ସିଂହ, ଶିବ ନାରାୟଣ ସିଂହ, କେଦାର ସିଂହ, ସଞ୍ଜୟ ସିଂହ ଏବଂ ଅଜୟ କୁମାରଙ୍କୁ ସେମାନେ ଲୁଚିଥିବା କୋଠରୀ ଭିତରେ ଜୀବନ୍ତ ଜାଳି ଦିଆଗଲା ।ଏତଲା ଅନୁଯାୟୀ, ସୂଚନାଦାତା ଗଣେଶ ସିଂହ (PW5) ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଅନ୍ୟ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ନିଜ ଘରର ଉପର ମହଲାରେ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ଶୋଇଥିଲେ।ରାତି ପ୍ରାୟ 1. 30 ମିନିଟରେ ଝିପି ଝିପି ବର୍ଷା ହୋଇଥିଲା, ଯାହା ପରେ ପରିବାରର ମହିଳା ସଦସ୍ୟମାନେ ଘରର ତଳ ମହଲାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ପୁରୁଷ ସଦସ୍ୟମାନେ ଘରର ଉପର ମହଲାର ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ତିନୋଟି ଅଲଗା କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ମୁହଁ କରି ଥିବା ଅବସ୍ଥିତ ଥିବା ପଶ୍ଚିମ କୋଠରୀରେ ନଓଲେଶ୍ ସିଂହ, ସଞ୍ଜୟ ସିଂହ, ଅଜୟ କୁମାର, କେଦାର ସିଂହ, ଶିବ ନାରାୟଣ ସିଂହ ଏବଂ ଭୋଳି ସିଂହ ଶୋଇବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ସୂଚନାଦାତା (PW1) ନିଜେ ମଧ୍ୟ କୋଠରୀରେ ରହୁଥିଲେ ଏବଂ ପୂର୍ବ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା କୋଠରୀରେ ତାଙ୍କ ଭଣଜା ଧଞ୍ଜୁ କୁମାର (PW1) ଶୋଇଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ଅଧ ଘଣ୍ଟା ପରେ, ସୂଚନାଦାତା ତାଙ୍କ ଘରର ଛାତର ଉତ୍ତର ପାର୍ଶ୍ୱରୁ ଗୁଳି ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲେ , ତେଣୁ ସେ ଉଠି ପଡ଼ିଲେ । ସେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କହୁଥିବାର ଶୁଣିଲେ ଯେ ନଓଲେଶ୍ ବାହାରକୁ ଆସି ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରିବା ଉଚିତ କାରଣ କଥା କହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପୋଲିସ ଥାନାର ପ୍ରଭାରୀ ବୋଲି ଦାବି କରିଥିଲେ ।ସେ ନଓଲେଶଙ୍କୁ କହିବାର ଶୁଣିଲେ ଯେ ଯଦି ନଓଲେଶଙ୍କୁ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ପୋଲିସ ଥାନାର ପ୍ରଭାରୀ ଅଟନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଘରର ସମ୍ମୁଖ ଦ୍ୱାରକୁ ଆସିବା ଉଚିତ୍ ।ଗଣେଶ ସିଂହ (PW5) ଆହୁରି କହିଥିଲେ ଯେ ସେ ନିଆଁ ଭଳି କିଛି ପଦାର୍ଥ ଦେଖିଥିଲେ ଏବଂ ତା 'ପରେ ଚେତାବନୀ ଦେଇଥିଲେ ଯେ ଉଗ୍ରବାଦୀମାନେ ଖାକି ପୋଷାକରେ ଆସିଛନ୍ତି । ଅପରାଧୀମାନେ ସେହି କୋଠରୀରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ଯେଉଁଥିରେ ନଓଲେଶ୍ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ଶୋଇଥିଲେ । ପେଟ୍ରୋଲ ବୋମା ସାହାଯ୍ୟରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସୂଚନାଦାତା ଯେଉଁ

କୋଠରୀରେ ଶୋଇଥିଲେ, ସେହି କୋଠରୀରେ ଏକ ଛିଦ୍ର ଦେଇ ସେ ଏହି ଘଟଣାଟିକୁ ଦେଖିଥିଲେ । 300-400 ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଭିଡ଼ ମଧ୍ୟରୁ, ସେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ସମେତ କୋଠରୀରେ ନିଆଁରେ ଝଲସିଥିବା ମଶାଲ ଆଲୋକରେ 19 ଜଣଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରିଥିଲେ । ଉପରୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ନାମ ତାଙ୍କ ବିବୃତିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଥିଲା । ସମଗ୍ର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରାୟ 300-400 ରାଉଣ୍ଡ ଗୁଳି ଚାଳନା କରାଯାଇଥିଲା ଯାହା ସମଗ୍ର ଅଞ୍ଚଳକୁ ଭୟଭୀତ କରିଥିଲା । ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ପରିବାର ସହିତ ମନୋଜ କୁମାରଙ୍କ ଶତ୍ରୁତା ଏହି ଅପରାଧ ଘଟାଇବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା ।

ତଦନ୍ତ ଶେଷ ହେବା ପରେ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ସମେତ 16 ଜଣଙ୍କ ବିରୋଧରେ ବିଚାର କରୁଥିବା ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ଆରୋପ ପତ୍ର ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ନିଜର ମାମଲାକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ 8 ଜଣ ସାକ୍ଷୀଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ମାମଲା ବିଚାରାଧୀନ ଥିବା ସମୟରେ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ମଣି ସିଂହ (A-16) ଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା । ଅବଶିଷ୍ଟ 15 ଜଣ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ରାମ ବିନୟ ସିଂହ (A- 4), ବାଗେଶ୍ୱରୀ ଶର୍ମା (A- 7) ଏବଂ ଦିବ୍ୟା କୁମାର ମଧୁ (A-15) ଙ୍କୁ ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ କରିଥିଲେ । A-2, ଯଥା, ହିରଦୟା ସିଂହ @ଧିରେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ ଏବଂ ମନୋଜ କୁମାର ଗୌତମ (A-11) ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 302 ଅନୁଯାୟୀ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 149 ସହିତ ଧାରା 302 ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ସକାଶେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଗଲା ଏବଂ ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ କରାଗଲା । ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା ର ଧାରା 148,436 ଏବଂ 120 B ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ର ଅଧିନିୟମର ଧାରା 27 ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଗଲା, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ପୃଥକ ଦଣ୍ଡାଦେଶ ଦିଆଗଲା ନାହିଁ । ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତି ବଂ ଦଣ୍ଡାଦେଶରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନହୋଇ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 464/1997 , 517/1997 ,528/1997 ଏବଂ 24/1998 ଗୁଡ଼ିକୁ ଦାଖଲ କରିଥିଲେ । ମୃତ୍ୟୁ ସୂଚନା ସଂଖ୍ୟା 6/1997 ସହିତ ସମସ୍ତ ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକୁ, ଏହି ଆବେଦନରେ ଆକ୍ଷେପିତ ସାଧାରଣ ରାୟ ଦ୍ୱାରା ସମାଧାନ କରାଗଲା । ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ କାଏମ ରଖାଗଲା, କିନ୍ତୁ ହିରଦୟା ସିଂହ @ ଧିରେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ (A-2) ଏବଂ ମନୋଜ କୁମାର ଗୌତମ (A-11) ଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଦଣ୍ଡାଦେଶକୁ ମୃତ୍ୟୁଦଣ୍ଡରୁ ଆଜୀବନ କାରାଦଣ୍ଡରେ କମାଇ ଦିଆଗଲା । ଏପରିକି ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ନହୋଇ, ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତମାନର ଆବେଦନ ଦାଖଲ କରାଯାଇଛି ।

ଫୌଜଦାରୀ ଆବେଦନ ସଂଖ୍ୟା 1161/1999 ର ବିଚାରାଧୀନ ଥିବା ସମୟରେ, ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ, ନୱଲ କିଶୋର ଗୌତମ (A-3) ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଛନ୍ତି ।ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୱଲ କିଶୋର ଗୌତମଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆବେଦନ ଜଡ଼ିତ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବେଦନଟି ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି ।

ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଢଙ୍ଗରେ ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଛଅ ଜଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିବା ଘଟଣା ଘଟିଛି କି ନାହିଁ ତାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ଆମେ ସମଗ୍ର ଅଭିଯୋଗ ମାମଲାର ପୁନଃ ଯାଞ୍ଚ କରିବାକୁ ଆଗ୍ରହୀ ନୋହୁଁ । ଧନଞ୍ଜୟ କୁମାର (PW1), ନୀଲମ ଦେବୀ (PW2), ନରେନ୍ଦ୍ର ସିଂହ (PW3), ବଲୱନ୍ତୀ ଦିବ (PW4) ଏବଂ ଗଣେଶ ସିଂହ (PW5) ଭଳି କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀଙ୍କୁ ଅବିଶ୍ଵାସ କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ଆମେ ପାଉନାହୁଁ ।ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତ ତଥା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, ସେମାନଙ୍କ ବିବୃତ୍ତିର ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ଯାଞ୍ଚ ପରେ, ସଠିକ୍ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଉପନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ (ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦର୍ଶୀମାନେ) ସତ୍ୟବାଦୀ ସାକ୍ଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ ଏହି ଆବେଦନରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଆବେଦନକାରୀ ଘଟଣା ସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ ।କେବଳ ସାକ୍ଷୀମାନେ ମୃତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ହୋଇଥିବାରୁ ଏହା ସେମାନଙ୍କ କଥନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ଆଧାର ନୁହେଁ । ମାମଲାର ପରିସ୍ଥିତିରେ, ଉପରୋକ୍ତ ସାକ୍ଷୀମାନେ ପ୍ରାକୃତିକ ସାକ୍ଷୀ ବୋଲି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଘଟଣା ଘଟିବା ସମୟରେ ଗଣେଶ ସିଂହ (PW5) ଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ଥିଲେ । ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁଯାୟୀ ଏହି ଘଟଣା ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା କେବଳ ସମ୍ବିଧାନର ଅନୁଚ୍ଛେଦ 136 ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଆବେଦନ ଦ୍ଵାରା ଦାଖଲ ହୋଇଥିବା ଆବେଦନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ପାଇଁ କୌଣସି ଆଧାର ନୁହେଁ ।ଯଦିଓ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ଏକ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ନେବାର ଥିଲା, ତଥାପି ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବାରମ୍ବାର ଏହା କୁହାଯାଇଛି ଯେ ପ୍ରମାଣର ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ତର୍ଜମା ଉପରେ ଆଧାର କରି ତଥ୍ୟର ସମକାଳୀନ ଫଳାଫଳରେ କୌଣସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରାଯିବ ନାହିଁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତ କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଆଇନ କିମ୍ବା ପଦ୍ଧତିରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି କରିଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ଅଦାଲତ ବା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ ଯେଉଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି ତାହା ବିକୃତ ଅଟେ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସାଧାରଣତଃ ପ୍ରମାଣର ପୁନଃ ମୂଲ୍ୟାୟନ କିମ୍ବା ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ ।ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ, ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ମତକୁ ବଦଳାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପ୍ରମାଣର ବିଶ୍ଵସନୀୟତାରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରମାଣିତ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଆଇନର ଭୁଲ ଅନୁମାନ କରାଯାଇଥିବା ଦର୍ଶାଯାଇଛି ।ଏହା ଉପରେ

ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ଏକ ନିୟମିତ ଅପିଲୀୟ ନ୍ୟାୟାଳୟ ନୁହେଁ ଯେଉଁଠାକୁ ଫୌଜଦାରୀ ମାମଲାରେ ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାୟକୁ ଏହାର ସଠିକତା ଯାଞ୍ଚ ପାଇଁ ଅଣାଯାଇପାରିବ ।ଏହା କେବଳ ବିରଳ କିମ୍ବା ବ୍ୟତିକ୍ରମୀ ମାମଲାରେ ହୁଏ ଯେଉଁଠାରେ କିଛି ସ୍ପଷ୍ଟ ବେଆଇନ କିମ୍ବା ଜଘନ୍ୟ କିମ୍ବା ଗୁରୁତର ଅନିୟମିତତା ଅଛି ଯେ ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ତଥ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବେ ।ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୁଲି ଚାନ୍ଦ ବନାମ ଦିଲ୍ଲୀ ପ୍ରଶାସନ [1975] 4 SCC 469, ରମଣୀକଲାଲ ଗୋକଳଦାସ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟ, [1976] 1 SCC 6, ଶ୍ରୀମତୀ ଦଲବୀର କୌର ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ପଞ୍ଜାବ ରାଜ୍ୟ, [1976] 4 SCC 158 ଏବଂ ରମଣଭାଇ ନାରନଭାଇ ପଟେଲ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଗୁଜରାଟ ରାଜ୍ୟ, [2000] 1 SCC 358 ଇତ୍ୟାଦି ମାମଲା ଗୁଡ଼ିକୁ ତର୍ଜମା କରାଯାଇ ପାରେ ।

ଏହା ବିକଳ୍ପ ଭାବରେ ଯୁକ୍ତି କରାଯାଇଛି ଯେ ଯଦିଓ ଏହି ଘଟଣା ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଭିଯୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଢଙ୍ଗରେ ଘଟିଛି ଏବଂ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଘଟଣାସ୍ଥଳରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥିଲା, ତଥାପି ସେମାନଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ଧାରା 149 ହେଉଛି ଫୌଜଦାରୀ ଆଇନର ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଯାହା ଅନୁଯାୟୀ କେବଳ ବେଆଇନ ସମାବେଶ ଯାହାର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅଂଶୀଦାର କରି ଏହାର ସଦସ୍ୟ ହେବାର ପ୍ରମାଣ ଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଅପରାଧ ଘଟାଇବାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ କି ନାହିଁ ତାହା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ପରାର୍ଥ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଇଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରାଯାଇପାରିବ ଏବଂ ଦଣ୍ଡିତ କରାଯାଇପାରିବ । ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ ପୂର୍ବରୁ ଏହା ସକାଶେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପୂର୍ବ ସମ୍ମତି ଏବଂ କୌଣସି ସାମୂହିକ ବୈଠକ ଆବଶ୍ୟକ କରେ ନାହିଁ । ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ଏକାଠି ହେବା ପରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ବେଆଇନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଉପୁଜି ହୋଇପାରେ । ବେଆଇନ ସମାବେଶ ସାଧାରଣର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଏବଂ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହା ସତ୍ୟ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନଙ୍କର କେବଳ ଉପସ୍ଥିତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅଂଶୀଦାର କରିବା ହେତୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ କାରଣ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷଙ୍କୁ ଆହୁରି ପ୍ରମାଣିତ କରିବାକୁ ପଡିବ ଯେ ସେମାନେ କେବଳ ଦର୍ଶକନଥିଲେ ବରଂ ବାସ୍ତବରେ ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ନିମିତ୍ତ ଏକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରଖିଥିଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ମିଳିତ ଆକ୍ରମଣ କରାଯାଏ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଭୂମିକାକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା ପ୍ରାୟତଃ କଷ୍ଟକର, କିନ୍ତୁ ସେହି କାରଣରୁ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରାଯାଇଥିବା ଅପରାଧ କିମ୍ବା ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସଂଘଟିତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବା ଏକ ଅପରାଧ ପାଇଁ, ସଦସ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ପରିଣାମରୁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ ଯାହା ଏକ ଅପରାଧ ଅଟେ । ହଠାତ୍ ଲଢ଼େଇରେ ଏକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନଥାଇପାରେ, କିନ୍ତୁ ପୀଡ଼ିତଙ୍କ ଉପରେ ଏକ ଯୋଜନାବଦ୍ଧ ଆକ୍ରମଣରେ, ବେଆଇନ ସମାବେଶ ଗଠନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ।

ଆବେଦନକାରୀମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ବିଦ୍ୱାନ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହା ଦାଖଲ କରାଯାଇଛି ଯେ ଯେହେତୁ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆରୋପିତ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ତାହାକୁ ପ୍ରମାଣିତ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ମହକିଲମାନେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା 149 ର ଅନୁଯାୟୀ ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ସକାଶେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆଇନର ସ୍ଥିରୀକୃତ ସ୍ଥିତିକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏପରି ଦାଖଲକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ବେଆଇନ ସମାବେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଦସ୍ୟ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାରେ ଘଟାଯାଇଥିବା ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ଅଟନ୍ତି । ବେଆଇନ ସମାବେଶକୁ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 141 ଅନୁଯାୟୀ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରାଯାଇଛି ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି : "141। ବେଆଇନ ସମାବେଶ-ପାଞ୍ଚ କିମ୍ବା ଅଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଏକ ସମାବେଶକୁ ଏକ "ବେଆଇନ ସମାବେଶ" ଭାବରେ ନାମିତ କରାଯାଏ, ଯଦି ସେହି ସମାବେଶ ଗଠନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଭଳି ହୋଇଥାଏ - ଯଥା

> ପ୍ରଥମତଃ-କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ସରକାର କିମ୍ବା ସଂସଦ କିମ୍ବା କୌଣସି ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାପିକା କିମ୍ବା କୌଣସି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ, ଅପରାଧିକ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କିମ୍ବା ଅପରାଧିକ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଭୟଭୀତ ହେବା କାରଣରୁ ଏପରି ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ବିଧି ସମ୍ମତ କ୍ଷମତାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବେ; କିମ୍ବା

ଦ୍ୱିତୀୟତଃ - କୌଣସି ଆଇନ କିମ୍ବା କୌଣସି ଆଇନଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା; କିମ୍ବା

ତୃତୀୟତଃ - କୌଣସି ଉପଦ୍ରବ କିମ୍ବା ଅପରାଧିକ ଅନଧିକାର ପ୍ରବେଶ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ; କିମ୍ବା

ଚତୁର୍ଥ-କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରତି ଅପରାଧିକ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା କିମ୍ବା ଅପରାଧିକ ବଳ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା, କୌଣସି ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାର କରିବା କିମ୍ବା ହାସଲ କରିବା, କିମ୍ବା କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଗତିପଥର ଅଧିକାର ଉପଭୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା, କିମ୍ବା ଜଳ କିମ୍ବା ଅନ୍ୟ ଅବାସ୍ତବ ଅଧିକାରର ବ୍ୟବହାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା, ଯାହାର ସେ ଦଖଲ କିମ୍ବା ଉପଭୋଗରେ ଅଛନ୍ତି, କିମ୍ବା କୌଣସି ଅଧିକାର ଲାଗୁ କରିବା କିମ୍ବା ଉକ୍ତରେ ଥିବା କୌଣସି ଅନୁରୂପ ଅଧିକାର ଲାଗୁ କରିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ; କିମ୍ବା

ପଞ୍ଚମ-କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଆଇନଗତ ଭାବେ ଯାହା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି, ତାହା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା କିମ୍ବା ଆଇନଗତ ଭାବେ ଯାହା କରିବାର ତାଙ୍କର ଅଧିକାର ଅଛି, ତାହା ନକରିବାକୁ, ଅପରାଧିକ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କରି କିମ୍ବା ଅପରାଧିକ ବଳ ପ୍ରଦର୍ଶନର ମାଧ୍ୟମରେ ତାଙ୍କୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ।

ବ୍ୟାଖ୍ୟା-ଏକ ସମାବେଶ ଯାହା ଏକତ୍ର ହେବା ସମୟରେ ବେଆଇନ ନଥିଲା, ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏକ ବେଆଇନ ସମାବେଶରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ ।

ଧାରା 149ର ଦୁଇଟି ଭାଗ ରହିଛି । ପ୍ରଥମ ଭାଗଟି ସେହି ସମାବେଶର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏକ ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ସହିତ ଜଡିତ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗଟି ବେଆଇନ ସମାବେଶ ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ସହିତ ଜଡିତ, ଯେଉଁମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ସେମାନେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଥିଲେ ସେହି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମକଦ୍ଦମା ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଏକ ଅପରାଧ ସଂଘଟିତ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ।ଯଦିଓ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେବଳ ନଓଲେଶ୍ ସିଂହଙ୍କୁ ଭୟଭୀତ କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି, ତଥାପି ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ଅଭିଯୋଗକାରୀଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ବନ୍ଧୁକ ସମେତ ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ସଶସ୍ତ୍ର ଥିଲେ, ଏବଂ ପେଟ୍ରୋଲ ବୋମା ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ, ତେଣୁ ଏସବୁ ତଥ୍ୟ ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଭାବରେ ପ୍ରମାଣ

କରେ ଯେ ସେମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ଯେ ଆରୋପିତ ହୋଇଥିବା ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାରେ ହତ୍ୟା ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିଲା । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ତାହାର ଫଳସ୍ୱରୂପରେ ହୋଇଥିବା କାର୍ଯ୍ୟର ଜ୍ଞାତ, ଧାରା 149 କୁ ଲାଗୁ କରିବା ନିମିତ୍ତ ଯଥେଷ୍ଟ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁ ଧାରା, ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ସମାବେଶର କୌଣସି ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘଟାଯାଇଥିବା ଅପରାଧରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ବର୍ତ୍ତମାନର ମାମଲାରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବେଆଇନ ସମାବେଶ ଗଠନ କରିଥିବା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି, ଯାହାର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ହତ୍ୟା ଏବଂ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ କରିବା ଏବଂ ଉକ୍ତ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ଘରେ ଚଢ଼ାଉ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଉକ୍ତ ଅପରାଧ ଘଟାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ନିମ୍ନ ଅଦାଲତଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥରେ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏକ ବେଆଇନ ସମାବେଶ ଗଠନ କରିଥିଲେ, ଯାହାର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସୂଚନାଦାତା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରିବାର ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଏବଂ ଉକ୍ତ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ହାସଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ଛଅ ଜଣଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଯାଇଥିଲା । ଅଭିଯୋଗକାରୀଙ୍କ ପରିବାରକୁ ହଟାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ କେତେକ ଉଗ୍ରବାଦୀଙ୍କ ସେବା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ମଧ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା ।

ମୁକ୍ତେଶ୍ୱର ରାୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ବିହାର ରାଜ୍ୟ, AIR (1992) SC 483 ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟଙ୍କର ରାୟ ଉପରେ ବିଦ୍ୱାନ ପ୍ରତିପକ୍ଷ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଭୁଲ ଅଟେ କାରଣ ସେହି ମାମଲାରେ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରାଯାଇଥିଲା କାରଣ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ କରିବାରେ ବିଫଳ ହୋଇଥିଲେ ଯେ ଅଭିଯୁକ୍ତମାନେ ହତ୍ୟା ଅପରାଧ ଘଟାଇବା ସମୟରେ ସଶସ୍ତ୍ର ଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନେ ବେଆଇନ ସମାବେଶ ସଦସ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲେ, ଯାହାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କେବଳ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତା 436 ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ଉପଦ୍ରବ କରିବା ଥିଲା । ଏହି ମାମଲାରେ, ଯେପରି ପୂର୍ବରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା, ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷର ସ୍ଥିର ଏବଂ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ପ୍ରମାଣ ରହିଛି, ଯାହା ପ୍ରମାଣିତ କରୁଛି ଯେ ସମସ୍ତ ଅଭିଯୁକ୍ତ ବନ୍ଧୁକ ଏବଂ ରାଇଫଲ୍ ପରି ମରଣାନ୍ତକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ଥିବାବେଳେ ବିଳମ୍ବିତ ରାତିରେ ସୂଚନାଦାତାଙ୍କ ଘର ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ।**ସେହିଭଳି**, ଉମରାଓ ସିଂହ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ, JT 2000 9 SC 588 ମାମଲାରେ ପ୍ରଭେଦ ଦର୍ଶାଗଲା । ସେହି ମାମଲାରେ ଏହି ନ୍ୟାୟାଳୟ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ଯେ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟମାନେ ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ଅଂଶୀଦାର କରିଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହାସଲରେ

କରାଯାଇଥିବା ଅପରାଧ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 304 (ଭାଗ 1) ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡନୀୟ ବୋଲି ଜଣାପଡିଛି । ଫତେ ଏବଂ ଅନ୍ୟମାନେ ବନାମ ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ, AIR (1979) SC 1504 ମାମଲା ଯାହା ଉପରେ ଆବେଦନକାରୀଙ୍କ ବିଦ୍ୱାନ ଅଧିବକ୍ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଭର କରାଯାଇଥିଲା, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଏହା ଦର୍ଶାଗଲା ଯେ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଘଟାଯାଇଥିବା କୌଣସି ସ୍ୱଷ୍ଟ ଅପରଧ ଯୋଗୁଁ ଆରୋପ କରାଯାଇ ନଥିବାର ତଥ୍ୟ, ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 149 ଅନୁଯାୟୀ ଅଭିଯୋଗକୁ ଖଣ୍ଡନ କରିବା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ତେବେ, ଉପରୋକ୍ତ ଧାରାର ପ୍ରୟୋଗତା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରଶ୍ନ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମାମଲାର ତଥ୍ୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବ । ଏହି ମାମଲାରେ ଭାରତୀୟ ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 149କୁ ଲାଗୁ କରିବା ପାଇଁ ବେଆଇନ ସମାବେଶର ସାମୂହିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅଭିଯୋଜନ ପକ୍ଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ କେବଳ ଏହି ତଥ୍ୟ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଭିଯୁକ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସ୍ୱଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ଦର୍ଶାଯାଇ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଭାରତୀୟ ଏହା ଦଣ୍ଡ ସଂହିତାର ଧାରା 149 ଅନୁଯାୟୀ ସେହି ଅଭିଯୋଗକୁ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରମାଣିତ କରିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଧରି ନେବା ଯଥେଷ୍ଟ ।

ତେଣୁ ଆମ ମନରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ ଆବେଦନକାରୀମାନେ ବିଚାର କରୁଥିବା ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ଅପରାଧ ପାଇଁ ସଠିକ୍ ଭାବରେ ଦୋଷୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି, ଯାହା ଅପିଲୀୟ ଅଦାଲତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଛି ଏବଂ ସେହି ଅନୁଯାୟୀ ଦଣ୍ଡାଦେଶ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଆବେଦନଗୁଡ଼ିକରେ କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ ଯାହା ତଦନୁଯାୟୀ ଖାରଜ କରାଗଲା ।

ଏନ୍. ଜେ. ଆବେଦନକୁ ଖାରଜ କରାଗଲା ।

ଅସ୍ୱୀକରଣ

"ଉପଭାଷାରେ ଅନୁବାଦିତ ରାୟ କେବଳ ମକଦ୍ଦମାରେ ପକ୍ଷଭୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସୀମିତ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷାରେ ବୋଧଗମ୍ୟ ହେବା ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇନପାରେ । ସମସ୍ତ ବ୍ୟାବହାରିକ ଏବଂ ସରକାରୀ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ରାୟର ଇଂରାଜୀ ସଂସ୍କରଣଟି ପ୍ରାମାଣିକ ବିବେଚିତ ହେବ ଏବଂ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ଏବଂ ନିଷ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ବିବେଚିତ ହେବ ।"

ଭାଷାନ୍ତର :
ତୁଷାର କାନ୍ତ ଗୋଛି
ଅନୁବାଦକ
ଓଡ଼ିଶା ଉଚ୍ଚ ନ୍ୟାୟାଳୟ, କଟକ ।